

Armádní generál in memoriam Rudolf VIEST

* 24. 9. 1890 Velká Revúca

† pravděpodobně v roce 1945

Druhým Slovákem, který v období mezi dvěma světovými válkami dosáhl generálské hodnosti, byl po M. R. Štefánikovi právě Rudolf Viest. Vždy o sobě tvrdil, že je Čechoslovákem: „...jsem za československou národní jednotu a věřím, že v budoucnosti k té jednotě skutečně dospějeme. Předběžně musíme věci brát tak, jak jsou, v největší míře tolerovat názory a když jsou rozdílné, všechno úsilí věnovat vyřešení harmonického soužití v jednom státě. Hledat všechno, co nás sbližuje a ne to, co nás rozděluje...“

Vyrůstal v rodině bankovního úředníka a po studiích na Vyšší průmyslové škole v Budapešti se věnoval zvolenému povolání - stavitelství (ještě během studií praktikoval na stavbě evangelického chrámu v Brezivé pod Bradlom). Na začátku první světové války nastoupil za mobilizace vojenskou službu, ale v listopadu 1914 byl zajat

na ruské frontě. Po dvou letech života v zajateckém táboře v Tjumeni se přihlásil jako dobrovolník do Královské srbské armády. V bojích u Dobrudže proti Bulharům byl raněn a léčil se potom v Oděse. Když se uzdravil, přestoupil do Československého vojska na Rusi.

Nejprve byl ustanoven emisářem pro nábor (zvláště Slováků) do čs. vojska v zajateckých táborech po celém tehdejším Rusku. Po ukončení této funkce se stal velitelem tábora Slováků v Irkutsku a po jeho včlenění do 12. československého

střeleckého pluku M. R. Štefánika působil nejdříve jako velitel praporu a posléze povýšil na zástupce velitele pluku.

Do vlasti se vrátil 29. července 1920 přes Japonsko, Kanadu a Spojené státy severoamerické. V hodnosti majora zůstal ve vojenské službě. Brzy po návratu si začal doplňovat své vojenské vzdělání. Absolvoval kurz generálního štábu i druhý ročník Vysoké školy válečné v Praze. Jako důstojník generálního štábu zastával štábní funkce u vyšších velitelství a v průběhu dvacátých let byl pověřen také diplomatickým posláním v Budapešti a ve Varšavě. Zatímco v Maďarsku působil ještě jako zástupce, v Polsku byl již akreditován jako čs. vojenský atašé. Když se vrátil do Československa, převzal velení pěšího pluku 23 „Amerických Slováků“ a pokračoval ve studii. Tentokrát v kurzu pro vyšší velitele, který ukončil jako čtvrtý ze šestnácti účastníků.

Poté několik let působil v nejrůznějších velitelských funkcích v Čechách. V roce 1933 byl velitel 1. divize a současně posádkový velitel Velké Prahy Rudolf Viest jmenován do první generálské hodnosti - brigádního generála. Při reorganizaci čs. armády v polovině třicátých let se stal zástupcem velitele I. sboru v Praze, odkud po roce služby přešel ve stejné funkci k VI. sboru v Košicích. Krátce po mnichovském diktátu jej vláda pověřila vedením vojenské delegace pro jednání s Maďarskem, a když ztroskotala, stal se po vídeňské arbitráži členem československo-maďarské a po vyhlášení samostatného Slovenského štátu slovensko-maďarské delimitační komise.

14. března 1939 pak s deseti dalšími legionáři (jako například podplukovník Augustin Malár, štábní kapitán Ján Cristin, Jozef Kostra, Ján Jesenský, Jozef Gregor-Tajovský) podepsal a předal následující pamětní list:

„Slávny snem slovenskej krajiny, páni poslanci!

Ak máte dnes rozhodnúť, či autonómne Slovensko bude súčasťou republiky česko-slovenskej, alebo samostatným štátom po boku niektorého susedného štátu, pamätajte: že statoční slovenskí národovci bojovali i umierali spolu s Čechmi za oslobodenie slovenského národa, pamätajte, že Česi to boli, ktorí nám Slovákom pomáhali a v nejhorších osudových chvíľach a že všetko, čo dnes v duchovnom i materiálnom ohľade máme, docielili sme za uplynulých 20 rokov s pomocou českou. Kladieme Vám na srdce, aby ste nezneuctili slovenskú národnú česť a pamiatku našich mŕtvych druhov v čele s generálom M. R. Štefánikom.

Časove nie možné, aby spolu s nami všetci žijúci slovenskí legionári a dobrovoľníci Vám toto pripomenuli, ale hovoríme zo srdca iste všetkých a tiež zo srdca prevážnej väčšiny slovenského národa.“

Po osamostatnění Slovenska s ním nový režim příliš nepočítal pro jeho záporný postoj, avšak nikdo tenkrát nemohl přehlédnout jeho nejvyšší hodnost - divizního generála, a proto ho ustanovili generálním inspektorem slovenského vojska, ve kterém ovšem neměl žádný vojenský ani politický vliv. Slovenská vláda ho pak v srpnu 1939 určila za člena slovenské sekce maďarsko-slovenské delimitační komise, avšak z této služební cesty se generál Viest již nevrátil a odešel 2. září přes Jugoslávii do Francie. V Paříži se stal členem Československého národního výboru a podílel se na organizaci československé zahraniční armády. Když se

začala vytvářet 1. československá divize, stal se jejím velitelem, ale na začátku června 1940 onemocněl a musel se podrobit léčení...

Jeho odchod do Francie byl ovšem tehdejší slovenskou vládou kvalifikován jako zrada na slovenském národě, a proto ho v nepřítomnosti odsoudil vojenský soud v Bratislavě v roce 1942 k trestu smrti provazem. Podání žádosti bratislavského advokáta JUDr. E. Stodoly kanceláři prezidenta republiky ThDr. J. Tisovi o udělení milosti bylo zamítnuto a rozsudek potvrzen! Dále mu byla k 2. září 1939 odňata vojenská hodnost generála I. třídy...

V Londýně se pak generál Viest stal členem Státní rady, dále byl jmenován státním tajemníkem a později státním ministrem v ministerstvu národní obrany. Krátce před vypuknutím povstání na Slovensku byl Československou vládou v Londýně ustanoven zástupcem vládního delegáta pro osvobozené území ministra F. Němce, se kterým potom v srpnu odletěl do Moskvy. Tam mu byla 10. září předána depeše ministra národní obrany generála S. Ingra s oficiálním ustanovením velitelem 1. československé armády na Slovensku, kde zatím boje řídil generál J. Golián.

Při odevzdání velitelské funkce 7. října 1944 Golián předal Viestovi armádu o 55 000 mužích se zásobami munice, proviantu i pohonných hmot a také osvobozené území v rozloze asi 10 000 kilometrů čtverečních. Ve svém rozkaze z 8. října 1944 pak nový velitel armády uvedl:

„Věřil jsem, že tak jako v letech 1914 - 1920, tak i v této válce pomůžeme ze zahraničí osvobodit vlast, že Německo válku nevyhraje a že se budu moci vrátit do osvobozené vlasti. Téměř na den, po pěti letech, po mém odchodu vyvinula se situace tak, že jste se mohli chopit zbraně proti krvavému vrahovi lidstva a mně se dostalo štěstí, že mě náš vrchní velitel prezident dr. Edvard Beneš jmenoval velitelem první slovenské armády...

Vojáci, cokoliv konáte, konejte tak, že na Vás hledí nejen oči Vašeho, ale i oči mnohých civilizovaných národů, které budou soudit, zda jsme hodni svobody. Proto svoje vojenské povinnosti musíme konat věrně, nehledíc na oběti. Bratři, máte lásku a obdiv světa a podporu Spojenců...”

Krátce před zahájením povstání žádalo slovenské vojenské velení o dodání materiálu o úhrnné váze 32 tun. Podle hlášení náčelníka Československé vojenské mise v SSSR generála H. Píky dopravil Sovětský svaz na Slovensko do 17. října 1944 1740 příslušníků 2. čs. samostatné paradesantní brigády v SSSR a různý materiál o celkové váze 365 tun. (Ze Slovenska bylo naopak dopraveno 570 raněných a 3,5 tuny materiálu.) Ovšem v průběhu bojů požadavek slovenského velení vzrostl na neuvěřitelných 2000 tun materiálu, což tehdejšími prostředky snad ani nebylo reálně uskutečnit...

Koncem října „organizovaný odpor 1. armády přestal“. Generál Viest ve svém posledním zvláštním operačním rozkaze ze 27. října 1944 kromě jiného uvedl:

„...Během těchto dvou měsíců bojovali jste tvrdý boj. S vděčností uznávám hrdinské činy celých jednotek i jednotlivců, které jsou nejlepším důkazem, že jste schopni s úspěchem nejen odrazet nepřítel, ale i v útočných bojích ho rozbít. Ale i přes tyto hrdinské činy byly i jiné, které potom byly příčinou mnohých nezdarů.

Dosavadní výsledek poznáte sami. Zdá se mi, že ne všichni si uvědomujete příčiny těchto neúspěchů.

*Ano, musím říci tvrdé, ale i pravdivé slovo neúspěch. Říkejte si všichni technická převaha. I já vím o této technické převaze, ale hlavní příčinu přece vidím v nedosta-
tečné bojové morálce mnohých jednotlivců, důstojníků i vojáků a někdy i celých
jednotek. Početná převaha je na naší straně a přece vám Němec bral kus za kusem
našeho území a přitom nejen, že naše vojenské šiky zkracuje, ale všude - a co je
horší - vraždí Vaše bezbranné matky, otce, sestry, bratry a děti...*

*Náš odboj je vysoká hra, neboť jde o bytí anebo nebytí nejen nás vojáků, ale
i celého národa. Naším bojem tvoříme historii naší vlasti a podle toho jak budeme
jednat a jaký výsledek ukážeme, budou nás naši potomci chválit nebo zatracovat.
A nejen naši potomci, ale i celý svět se zájmem sleduje náš boj a bude nás posu-
zovat..."*

Organizovaný odpor 1. československé armády na Slovensku nebyl po rozpad-
nutí se některých útvarů možný, a proto zbývající jednotky měly přejít v noci na
29. října podle situace na partyzánský způsob boje proti Němcům. O atmosféře
těchto dní na Slovensku vypovídá i ta skutečnost, že na základě zrady byl Viest
spolu se svým náčelníkem štábu Goliánem zatčen!

O tři dny později požádala československá vláda dr. J. Kopeckého v Ženevě,
aby zakročil u Mezinárodního Červeného kříže v pomoci Viestovi, Goliánovi a ji-
ným zajatcům, kteří padli do rukou Němců. Mezinárodní Červený kříž pověřil svou
delegaci v Berlíně, aby požádala Němce o přiznání československým vojákům
statut regulérních zajatců podle ženevské konvence. Současně měl zástupce
Červeného kříže provést šetření přímo v Bratislavě. Ale tam už nikdo ze zajatců
nebyl, neboť ještě během listopadu 1944 byli převezeni do Berlína na Prinz Albert
Strasse.

Němci se pak začátkem prosince 1944 dotázali slovenské vlády, zda má zájem
na jejich vydání. Šéf ÚŠB (Ústředna státní bezpečnosti) Kubala „souhlasil a prohlá-
sil, že budou ihned zastřeleni“. Ostatně „Gardista“ již krátce po jejich zatčení pouká-
zal na to, že 28. března 1942 rozsudek proti bývalému diviznímu generálu Rudolfovi
Viestovi vzhledem ke zběhnutí a zemské zradě vynesený slovenským vojenským
nejvyšším soudem zůstává v platnosti! Samozřejmě že Němci je nevydali.

Na druhé straně podle zprávy dr. H. Ripky pro československé velvyslanectví
v Moskvě z 27. ledna 1945 požádala slovenská vláda Švýcarsko, aby zprostředko-
valo výměnu Viesta, kterého označila za „svého zajatce“, za slovenského generála
Jozefa Turance zajatého na začátku povstání na Slovensku a dopraveného do
Sovětského svazu. Rovněž československá vláda v Londýně se zabývala myšlen-
kou, aby ze sovětské strany byl nabídnut Turanec výměnou za Viesta, avšak nako-
nec od tohoto nápadu upustila prý pro jeho nevhodnost.

Mezitím, asi od 10. listopadu, byli v Berlíně vyslýcháni jak Viest a Golián, tak
major Krátký, podplukovník Souhrada, nadporučík Petro a Paulíny. Při výsleších se
s nimi zacházelo velmi slušně, a proto ochotně a velmi podrobně se na výslechy
připravovali (i písemně).

K. H. Frank si od šéfa bezpečnostní policie a SD v Berlíně Kaltenbrunnera pro
účely propagačního využití v protektorátě vyžádal části těchto výslechů. (Ovšem

již před tím mu byly doručeny opisy z jejich výsledků v Bratislavě.) Dostal potom neúplný přepis z magnetofonových pásků.

V roce 1946 žádal přednosta V. odboru poverenictva pre informácie v Bratislavě ministerstvo národní obrany o zaslání materiálů o vyšetřování generálů Viesta a Goliána, které měly být použity k doplnění připravované brožury o generálu Viestovi. Ministerstvo národní obrany odpovědělo na tuto žádost, že sice má k dispozici různé zprávy o vyšetřování obou generálů, ale „vzhledem k okolnostem, za nichž bylo vyšetřování německými orgány prováděno, mají dokumenty tak záporný ráz“, a proto ministerstvo nejen nedoporučovalo jejich využití, ale naopak mělo za to, že by bylo účelnější upustit od vydání zamýšlené publikace vůbec. Vzdor tomu byly materiály na opakovanou žádost z 21. února 1947 zaslány.

Přitom ministerstvo národní obrany již od roku 1945 provádělo svými orgány šetření o okolnostech, za kterých došlo k zajetí obou generálů, a také pátralo po jejich dalších osudech, neboť jejich poslední známá stopa končila odjezdem z Berlína kolem poloviny února 1945. Pátrání je však až do dnešních dnů stále bezúspěšné...

Ovšem mezitím polní prokurátor zavedl vyhledávací řízení proti divizním generálům S. Ingrovi, B. Neumannovi - Miroslavovi a také Rudolfu Viestovi pro podezření ze zločinů zneužití moci úřední a služební a dále zločinu vojenské zrahy, protože „nadržovali, pomáhali a přispěli k bezpečnému vykonání zločinu“ - nařízení o dobrovolné demobilizaci československé armády ve Francii, čímž prý „opatřili nepříteli prospěch, Československé republice a jejím Spojencům způsobili škodu“. Ne náhodou iniciátorem toho všechno byla Hlavní správa obranného zpravodajství majora B. Reicina. Polní prokurátor opustil od stíhání 10. prosince 1945, „poněvadž tu není činů trestním soudem stíhatelných“.

Generál Rudolf Viest byl sice krátce po druhé světové válce in memoriam povýšen do hodnosti armádního generála, ba i několikrát vyznamenán, rovněž mu byly odhaleny pamětní desky, avšak přesto se zdá, že jeho vojenská a diplomatická činnost zůstává nadále neznámou...

PhDr. Zdeněk VALIŠ